

**„Az ész szüleményeinek védelme”
a magyar jogtörténetben.
Szerzői és szabadalmi jog,
elsőség és etika a tudományban**

Szent Györgyi Albert munkásságának egyik meghatározó mozzanata, amikor bizonyítást nyer, hogy az általa vizsgált hexuronsav valójában a C-vitamin. Ennek a felfedezésnek a szerzői jog vonatkozásában megmutatózó jogi, első-sorban jogtörténeti háttérét szeretném bemutatni. A szerzői, valamint a szabadalmi jog egy modern jogintézmény, amely az ún. szellemi alkotások jogával van összefüggésben. A szellemi alkotások joga a magánjognak az a területe, amely részben az egyes személyekhez, mint jogalanyokhoz, részben, mint a gondolatok – írói mű, találmány – megtestesülése, a tulajdonjoghoz kötődik. A jogirodalomban sokáig vita tárgyát képezte, hogy szerkezetileg az egyes törvénykönyvekben hol kerüljön szabályozásra: a személyiségi jogokhoz kapcsolják, s ezzel a természetes személyeket megillető alapvető jogként kezeljék, vagy a dologi joghoz, azon belül is a tulajdonjoghoz kapcsolják, és mint az embernek jogi hatalmában álló megtestesült tárgyat kezeljék. A vitát végül az döntötte el, hogy az emberi gondolatokat nem lehet az embertől független dologként kezelni. Kolosváry Bálint megfogalmazásában: „A szellemi alkotás az egyéniségnek képezi megfoghatatlan és elválaszthatatlan részét, s az uralom alatt is csak annyiban áll, amennyiben tőlünk függ, hogy a lelki világunkban kelt gondolatnak akarunk-e kifejezést adni vagy sem?”¹ Amikor a jog az egyes

¹ Kolosváry a továbbiakban még leszögezte: „Helytelen tehát azt mondani, hogy a határozott alakban megnyilvánult gondolat a személyiségnek concret alkotása lévén: attól teljesen független, különvált valami. Sőt ellenkezőleg. Minden kép, minden szobor, minden könyv: a szerző egyéniségének, lelki világának egy integráns része, melyet a kifejezés, a közzététel feladatát betöltő betűvel, rajzzal, vagy egyéb anyagokkal (szobornál pl. a márvánnyal) azonosítani nem szabad.” Kolosváry Bálint: *A magyar magánjog tankönyve*. Budapest, Politzer-féle Könyvkiadóvállalat, 1907. 233. p; Szladits Károly 1933-ban ezt írta: „Vannak azonban a dolgokon kívül *másnemű, eszmei javak* is, amelyek tekintetében a törvény az arra jogosultnak a tulajdonhoz hasonló *kizárólagos hatalmat* (abszolút jogot) biztosít. Ily értelemben beszélhetünk eszmei tulajdonról. E kizáró jogokat általában az jellemzi, hogy bizonyos gondolati terméket [...] részesítenek védelemben. Ezek a jogok mintegy a középben állnak *a dolgokra* irányuló tulajdonjog és az ember személyiségének

ember szellemi alkotását védi, akkor valójában nem tesz mást, mint mindenki más visszaéléseivel szemben megoltalmazza az adott szellemi terméket.

A szellemi alkotások jogi megfogalmazása és szabályozása miként kapcsolódik Szent-Györgyi Alberthez? A kérdés megértéséhez három embernek – Szent-Györgyi Albert, C. G. King és Joe Svirebely vitáját, illetve egymáshoz való viszonyát kell megvizsgálni. Mi állt a vita háttérében? A 20. század elején mindhárman bekapcsolódtak ilyen vagy olyan mértékben a vitaminok kutatásába. Eredetileg Szent-Györgyi nem akart a vitaminokkal foglalkozni, azonban szegedi laboratóriumában egyszer csak Svirebely, King tanítványa kopogtatott, aki Szent-Györgyi ösztöndíjasaként kívánta munkásságát kibővíteni. Szent-Györgyi a fiatal kutató kezébe adott egy üvegcsét, amiben az ún. hexuronsav volt, s azt kérte, bizonyítsa be, hogy ez az anyag az aszkorbinsav, azaz a C-vitamin. Szent-Györgyiék kutatásaival párhuzamosan, 1930–1931 tavaszán, C. G. King is kutatásokat folytatott, azonban más irányban végezte kísérleteit, és Szent-Györgyiékhez képest időben megcsúszott.

1931-ben Svirebely azzal kopogtatott Szent-Györgyi szobájának ajtaján, hogy bizonyítást nyert, az az anyag, amelyet Szent-Györgyi az ösztöndíjas kezébe adott és hexuronsavnak nevezett, az aszkorbinsav. Szent-Györgyi, a tudós azonban óvatos volt, és utasította tanítványát, még egyszer végezze el a kísérleteket, mert csak teljes bizonyítással lehet a világ elé kiállni. A kísérleteket megismétlik, s az eredmény igazolja várakozásaikat. A hexuronsav valójában a C-vitamin.

Joe Svirebely, a becsületes tanítvány ekkor azt mondja Szent-Györgyinek: „én King professzor tanítványa vagyok, ő is a C-vitamint kutatja, mi is azt kutatjuk. Itt Szegeden megállapítottuk, hogy mi az a C-vitamin. Mit tegyek?” Szent-Györgyi így válaszolt: „ha az én tanítványom lennél és nekem nem mondanád meg, hogy egy másik professzornál milyen eredményt értetek el, akkor komisz fickó lennél.”²

Svirebely így levelet írt King professzornak 1932 márciusában, amelyben leírja, hogy a hexuronsav azonos az aszkorbinsavval, ami a C-vitamin. King professzor válaszeleleveléből egyértelmű, hogy kutatásaiban még nem tartott, hogy kijelenthesse, megtalálta a C-vitamint, de örül annak, hogy Szegeden mindez már sikerült.

Pár nappal a levélváltást követően King bejelenti, hogy megtalálta a C-vitamint, és ezt a bejelentést 1932. április 5-én a *The New York Times*-ban is megjelenteti, majd 1932. április 1-jén a *Science* magazin közli King professzor

közvetlen jogi oltalma vagyis a személyiségi jogok között.” Szladits Károly: *A magyar magánjog vázlatja*. I. Budapest, Grill Kiadó, 1933. 362. p.

² Ralph W. Moss: *Szent-Györgyi Albert*. Budapest, Typotex, 2004. 98. p.

eredményeit. Amikor erről Szent-Györgyi tudomást szerez, azt mondja, ez plágium, azaz lopás. „King fogta és egyszerűen publikálta azt a levelet, amit neki írtunk, a felfedezés minden következményével együtt. [...] azt hittem, észre fogják venni, hogy a cikkben nincs tudományosan értékelhető mérés.”³

Szent-Györgyinek ez a mondata képezte a vita tárgyát, s ezt kell a jogtörténészeknek megvilágítania.

1932-ben, amikor ez a történet zajlott, a jogtudományban már kialakult a szellemi tulajdon fogalma, s ehhez kapcsolódva szabályozásra került a szerzői jog védelme. A jogtudomány meghatározott fogalmakat használ bizonyos jelenségek leírására. Így védelemben részesíti a tulajdont, ami az egyes embernek a jogi hatalmát jelenti egy meghatározott fizikai értelemben vett tárgyon. A tulajdon abszolút szerkezetű jog, mert mindenkit kizár annak a dolognak a használatából, amit véd, s mindenkit eltilt annak a dolognak a megsértésétől, amely dolgot jogilag védelemben részesít. Így részesítette védelemben a jog az egyes ember gondolatainak a megtestesülését is. A kérdés azonban alapvetően az, hogy a természettudományos kutatások során mit részesít védelemben a jog: magát a kutatás folyamatát vagy a kutatás végeredményét. Előfordulhat-e, hogy két ember, ha ugyanazon időtartamban párhuzamos kutatásokat folytat, akkor csak az egyiket vagy a másikat, vagy mindkettőt védelem illeti?

A mindennapok történetében természetesen gyakran előfordult, s napjainkban is megtörténik, hogy a kutatók ugyanazon a területen végzik kísérleteiket. A jogtudomány ezért kialakította azt az álláspontot, hogy a tudományos életben elért eredmények közül azt a szellemi tulajdont részesíti védelemben, amelyet először hoztak nyilvánosságra. Az elsőség megállapítása szempontjából minden napnak jelentősége van, sőt a tudományos eredmények védelmének megállapításánál azt veszik figyelembe, amikor egy tudományos magazin a kutatás eredményét közlő tanulmányt megjelentetésre elfogadja.

A magyar jogtörténetben az Országbírói Értekezlet által javaslatba hozott Ideiglenes Törvénykezési Szabályok 23. §-ában a következőkről rendelkeztek: „Végre kijelentetik, miszerint az ész szüleményei is oly tulajdont képeznek, mely a törvény ortalma alatt áll.”⁴

Miután a magyar magánjog szabályait elsődlegesen a szokásjog határozta meg, felmerül a kérdés: honnan kerül a jogalkotás látóterébe a szellemi alkotások védelme? Az Országbírói Értekezlet alapvető feladatának tekintette, hogy szakítva az idegen – osztrák – jog szabályaival, egy kompilációs munka keretei között megkísérelje összeegyeztetni az 1848 előtti rendi korszak jog-

³ u. ő. 100. p.

⁴ Ideiglenes Törvénykezési Szabályok. Pest, Landerer és Heckenast, MDCCCLXI.

rendszerét, az 1848-ban hozott áprilisi törvények hatására létrejött változásokkal és a neoabszolutizmus időszakában Magyarországon hatálybaléptetett, és megfelelőnek tartott új normákkal. Ennek a kompilációs munkának lett az eredménye az Ideiglenes Törvénykezési Szabályok, amely a szerzői jog jogintézményének hazai fejlődése szempontjából meghatározó lesz.⁵

Mielőtt ennek indoklására rátérnék, szükségeszerű annak megvizsgálása, mi volt az oka annak, hogy az „ész szüleményeinek”, azaz az irodalmi és tudományos munkáknak a jogi védelme kialakuljon.

Az ókortól kezdve ismerünk irodalmi alkotásokat, azonban ha ismerjük is a szerzőt, abból ő nem gazdagodott meg. Az ókorban a tanítványok másolták e munkákat, a kereszténység elterjedésével a kolostorokban másolták a kódexeket. A középkorban nem tartották fontosnak még azt sem, hogy egy-egy szerző nevét odaírják a mű végére.⁶ A reneszánsz kora veti fel először annak fontosságát, hogy az utókor is megismerje a szerzőt, majd a leírt gondolatok „veszélyére” az abszolút uralkodók hívják fel a figyelmet, akik hatalmukat féltik a nem kívánt gondolatok elterjedésétől. Mindaddig, amíg nem létezett a nyomtatás, nem kellett tartani az eszmék gyors terjedésétől. Megváltozott a helyzet a nyomda feltalálásával. Gutenberg találmánya már lehetővé tette egy-egy munka sokszorosítását.⁷ A jogi védelem kialakulásának másik oka a sajtószabadság megvalósulása, azaz amikor

⁵ Ráth György: *Az országbírói értekezés a törvénykezés tárgyában*. Pest, 1861.; Az Ideiglenes Törvénykezési Szabályok jogforrási jellegére lásd: Kolosváry Bálint: *A magyar magánjog tankönyve*. 1907. 41–43. pp.

⁶ Példaként említsük meg a Corvinákat, amelyek Hunyadi Mátyás híres könyvtárának a darabjait jelentik. A tudományos élet Corvináknak nevezi azoknak a kódexeknek az összességét, amelyeket Mátyás rendelt meg saját könyvtára számára. Ebben különböző korok, más-más ismert vagy névtelen szerzőinek a szerzetesek által másolt művei találhatók.

⁷ „Mindaddig, míg nem volt ismeretes a könyvnyomtatás technikája, mely szinte tetszés szerinti tömegben teszi lehetővé ugyanannak az írói vagy művészi alkotásnak többszörösítését, tökéletesen egyenlő szöveggel, vagy egyéb tartalommal, tehát az írói vagy művészi alkotást térben és időben végtelenül jelenlévővé teszi: mindaddig, míg ez nem volt lehetséges, nem is volt szerzői jog.” Balás P. Elemér: *Szerzői jog*. In: Szladits Károly (szerk.) *Magyar magánjog*. I. Budapest, Grill K., 1941. 676. v. ö. Alföldy Dezső: *A szerzői jog újabb fejlődése*. Magyar Jogászegyleti Értekezések. Új IV. évf. 1936; Balogh Elemér: *A Szemere-féle szerzői jogi törvényjavaslat*. In: Szemere Bertalan és kora. *Borsod-Abaúj-Zempléni Történelmi Évkönyv*, 7. Miskolc, 1991. 149.; Part Krisztina Katalin: *A szerzői jogi szabályozás kialakulása Angliában, Németországban és az Egyesült Államokban*. In: *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 111. évf. 4. sz. 2006. augusztus, 141. (továbbiakban: Part.); Mezei Péter: *A szerzői jog története a törvényi szabályozásig (1884. XVI.tc.)*. In: *Jogelméleti Szemle* 2012. 5. 1–2. (továbbiakban: Mezei: 2012.)

a felvilágosodás hatására egyre gyakrabban követelték, hogy „gondolatait, véleményét mindenki szabadon közölhesse.” [1848. évi XVIII. tc.] A két, egymástól látszólag független ok az alapja annak, hogy a szellemi alkotások védelme kialakult.

A könyvnyomtatás feltalálása tette lehetővé, hogy egy-egy irodalmi mű sokszorosításra kerüljön, s annak értékesítése révén a nyomda tulajdonosa jövedelemre tegyen szert. Ez a találmány ugyanakkor egy másik folyamatot is elindított. Az uralkodók féltették hatalmukat attól a lehetőségtől, hogy bármilyen gondolat, ami akár ellenük is irányulhat, szabadon közlésre kerüljön. Ezért egyrészt a nyomda alapítását királyi privilégiumhoz kötötték. Ez a kiváltság lehetett általános, amely az adott nyomda tulajdonosa számára biztosította, hogy mindenki mást kizárva, csak ő sokszorosíthatja a szerzők műveit.⁸ A privilégium szólhatott azonban csak egy meghatározott mű kiadására, mint pl. Henrik bambergi püspöknek 1490-ben biztosított joga a hamburgi misekönyv nyomtatására, vagy a nagyszombati Egyetem joga a Corpus Iuris Hungarici kiadására 1584-ben.⁹ Másrészt bevezették a cenzúrát, az előzetes ellenőrzés jogát. Ezzel biztosították a maguk számára azt, hogy ellenőrzésük alatt tartsák a megjelentetett és sokszorosított „gondolatokat”.¹⁰

Mint minden korlátozás ellen, így a cenzúra és a nyomdai privilégiumok ellen is egyre erőteljesebb volt a lázongás. A királyi privilégiumhoz kötött nyomda alapításának megszüntetése a szerzők számára újabb veszélyt hordozott. Ha bárki, anyagi viszonyaitól függően, nyomdát alapíthatott, akkor ki határozhatta meg azt, hogy egy szerzőnek a művét hány példányban nyomtassa ki, hányszor ismétlje meg ezt az eljárást, s a nyomtatott művet milyen áron adja el? Hogyan lehetett megállapítani egy-egy irodalmi vagy tudományos műnek az értékét?

A cenzúra ugyan még akadályozta a nyomdatulajdonosok bevételeinek ugrásszerű megnövekedését, azonban a cenzúra eltörlését követő időkben egyre nagyobb lett az ellentét a nyomda tulajdonosa és a szerzők között.

⁸ Velence város privilégiuma Johann Speier részére 1496-ban, vagy az angol uralkodók kiváltságai. Hesse, Carla: *A szellemi tulajdon*. Könyvtári Figyelő. 2008. 1. szám. 2010. október 8. <http://ki.oszk.hu/kf/2010/10/a-szellemi-tulajdon> letöltve: 2014. január 1.; Mezei: 2012.; Part: 142. p.

⁹ Mezei: 2012. 3. p.

¹⁰ „Az uralkodók szövetséget kötöttek a vallási hatóságokkal, hogy ellenőrizhessék a gondolatok, a szellemi és technikai információk előállítását és körforgását birodalmukon belül. Az egész világon a korai modern korban kialakultak a publikálás előtti cenzúra rafináltan bonyolult rendszerei, az állam által bérbe adott monopóliumok a virágzó nyomdászat és kiadói szakma ellenőrzésére, valamint a királyi pátenslevelek vagy privilégiumok által nyújtott kizárólagos monopóliumok a hivatalosan engedélyezett szövegek nyomtatására és kiadására.” Hesse, Carla: C. Hesse

A szerzőtől a nyomda tulajdonosa megvette a kiadásra szánt kéziratot, de ezt követően a szerzőknek már nem volt ráhatása arra, hogy a nyomda tulajdonosa „mit tesz” a kézirattal. Miközben a nyomdatulajdonosok szép jövedelemre tettek szert, addig a szerzők a profitból már semmit sem kaptak.

Arra sem volt biztosíték, hogy a szerző engedélyével egyszer nyomtatásban megjelent kéziratot más, engedéllyel nem rendelkező nyomda újból kiadja, sőt esetleg változtasson az eredeti szövegen. Megindult az „irodalmi kalózkodás” korszaka.¹¹

A szerzői jog jogintézményének a kialakulása azonban csak akkor vált lehetővé, amikor a magánjogi dogmatikában meghonosodott az az elv, hogy az irodalmi és tudományos műveket mint szellemi termékeket kell jogi védelemben részesíteni. Ebben a védelemben azonban nem a megvalósult könyvet, festményt, grafikát, szobrot mint fizikai, azaz materiális értelemben vett tárgyat kell jogilag védeni, hanem az alkotónak a szellemi termékét, azaz az immateriális dolognak kell jogi védelmet biztosítani. (Ha arra gondolunk, hogy a könyvégetéssel milyen szellemi alkotásokat tettek tönkre, akkor könnyen megérthetjük, hogy nem a könyv mint dolog, mint testi tárgy jogi védelméről van szó, hanem arról az egyéni, szellemi alkotásról, amely a leírt és nyomtatva megjelent könyvben testesül meg.) A magánjogi dogmatikában megvalósuló folyamat csak a 18–19. század fordulóján kezdett kibontakozni. Ehhez egyrészt ki kellett alakulnia a személyiség védelmének, másrészt meg kellett konstruálni azt a jogi szerkezetet, amelynek személyi és dologi oldala egyaránt megvalósítható. Ahogy azt Balás P. Elemér megfogalmazta: „Gyökere a szerzői jognak a személyiségi jogba nyúlik le, technikusan kidolgozott szabályai a dologi joggal rokon vonásokat mutatnak. Paradoxonnal kifejezve, a szerzői jog nem egyéb, mint a személyiségnek a dologi oldala.”¹²

Ez a kettősség a mindennapok gyakorlatára lefordítva azt jelenti, hogy a jognak védeni kell egyrészt magát az embert mint személyt. (E körbe tartozik a természetes személy életének, jó hírének, becsületének, nevének, képmásának a védelme: ezeket összefoglalóan nevezi a szakirodalom a személyiségi

¹¹ Jakab Éva: *Szerzők, kiadók, kalózok. A szellemi alkotások védelmének kialakulása Európában*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2012.; Bodó Balázs: *A szerzői jog kalózzai*. Typotex Kiadó http://www.typotex.hu/konyv/bodo_balazs_a_szerzoi_jog_kalozai

¹² Balás P. Elemér: 675. „A szellemi alkotás egyfelől az emberi szellem szimbolikus önkifejezése, másfelől pedig jórészt olyan dologi szubsztátumot kíván, amely maga is a személyi és dologi szemlélet szintézisén alapul, maga is dinamikus dologi szemlélet alkalmazásának eredménye. Ez természetesen főleg olyan esetre áll, amikor az írói vagy művészi alkotás gépi többszörözés útján jut kifejezésre, a könyvnyomtatás és más sokszorosítási technikák alkalmazása útján.”

jogoknak.) A szerzői jog a természetes személy személyiségének védelme alá vonta az ő saját, egyedi, mással össze nem téveszthető szellemi termékének a védelmét is. (Ehhez a körhöz tartozik a szerzői jognak, az irodalmi, képzőművészeti, zenei, stb. alkotásoknak, valamint a szabadalom, a találmány, a védjegy jogi védelme.)

A szerzői jog dologi oldalát az ember tárgyiasult szellemi terméke a könyv, a kézirat, a festmény, a kotta, a szobor stb. jelenti, amelyet a jog dologi oldalának tartanak.

A magyar szerzői jog fejlődése elválaszthatatlan az európai jogi irányzatoktól. Ezért, ha röviden is, de utalni kell azokra a nemzetközi megoldásokra, amelyek a szellemi tulajdon gondolatának kialakulásához vezettek.

Ebben a folyamatban az angolok játszották a vezető szerepet. A privilégiumok keretei között történetiségében lényeges lépést jelentett, hogy I. Mária a Könyvivarosok Céhének (Stationers' Company) megadta azt a jogot, hogy ellenőrzést gyakoroljon a könyvkiadások és a könyveladások felett. Ez a céh 1557-ben jogot nyert arra, hogy „felkutasson és elkobozzon minden, a korona vagy az egyház ellen irányuló írást. Valamely könyv kiadásához a céhtagok a céh vezető tisztviselőjétől kérhettek kizárólagos jogot.”¹³ A 16. század végén megjelent egy kifejezés, „right to copy”, a többszörözéshez való jog. Ez már nemcsak a nyomtatáshoz való jogot, hanem az adott könyv nyomtatásának és sokszorosításának a kizárólagos jogát is jelentette.

1709-ben született meg a Statute of Anne, amelyet a világ első szerzői jogi törvényének tartanak. E törvény két új fogalmat vezetett be: egyrészt kimondta, hogy a szerző a saját művének tulajdonosa, másrészt először fogalmazta meg, hogy a nyomtatásban megjelent művek jogi védelmi ideje csak meghatározott időtartamra szól.¹⁴

A szerzői jog fejlődésére a filozófusok is erőteljesen hatottak. A 18. századig általánosnak mondható az a felfogás, hogy a könyvekben megtestesülő gondolatok Isten ajándéka. Az ember, az író, a költő azt csak továbbadja másoknak.¹⁵ A felvilágosodás korának filozófusai fogalmazták meg azt a véleményüket, hogy a művész a maga munkájával testesíti meg a gondolatokat, alkotja meg a regényt, a szobrot, a festményt, ezért az az ő tulajdona. Angliában John Locke fejtette ki, hogy az ember saját szellemi termékéről, mint saját tulajdonáról sza-

¹³ Part: 142. p.; Jakab: 31–45. pp.; Mezei; C. Hesse

¹⁴ Part: 143. p.; Jakab: 67–71. pp.

¹⁵ C. Hesse

badon rendelkezhet.¹⁶ Németországban pedig Immanuel Kant rögzítette először, hogy az engedély nélküli utánnymás *furtum usus*, azaz használati lopás.¹⁷

A szellemi alkotás mint tulajdon a 18. században kapcsolódott össze az írók és a filozófusok gondolataiban. A jogi védelem azonban még mindig hiányzott. A tulajdon abszolút jog, amely a tulajdonos kivételével mindenki mást kizár a dolog birtoklásából, használatából, az azzal való rendelkezésből. A jogtudomány azonban csak a fizikai tárgyra tudta ezt a tulajdoni fogalmat értelmezni.

Az „ész szüleményeinél” nem egyszerűen a megtestesült alkotásról van szó, hanem arról az egyedi dologról, amelyet kizárólag az az egyetlen szerző tudott megfogalmazni. Így vált a szellemi tulajdon meghatározásának lényegi elemévé a művész szubjektuma, az egyedisége.¹⁸

Kialakult egy másik irányzat is, amely fenntartotta azt a nézetet, hogy a gondolatok a természetből erednek, mindenki számára elérhetőek, ezért a szellemi alkotást, a közösségre való hasznossága alapján kell megítélni.

A filozófusok között zajló vitákkal egyidőben az írók számára továbbra is alapvető problémát jelentett a könyvkiadók szinte ellenőrizhetetlen tevékenysége. Az írók arra törekedtek, hogy olyan megállapodást kössenek a könyvkiadóval, amely egyetlen kiadásra szolgált. A mindennapok gyakorlatában megjelent az írók és a kiadók között kötött szerződési forma, a kiadói ügylet.

Statute of Anne után német területen az Allgemeines Landrecht 996.§-a elsőként határozta meg a kiadói jogot, mely szerint egy könyvkereskedő a kiadói jogot csak a szerzővel kötött írásbeli szerződés alapján szerezhette meg. A szerzői jog fejlődésének ezzel egy másik iránya indult el, amely nem a szerzőt védte elsődlegesen, hanem a kereskedelmi jog oldaláról a kiadónak határozta meg azokat a jogait, illetve kötelezettségeit, amelyek az írói mű kiadásával, sokszorosításával, terjesztésével állnak összefüggésben.¹⁹

Magyarországon a szerzői jog fejlődése hasonló módon alakult, mint Európában. Eredetileg csak a királyi privilégiummal rendelkező nyomdák élhettek a kiadás jogával. A szerzők és műveik védelméért folytatott

¹⁶ John Locke: *Második értekezés a polgári kormányzatról*. Budapest, Polis, 1999. V. fejezet: A tulajdonról. v. ö. Jakab: 89. p

¹⁷ Elmar Wadle: *Beiträge zur Geschichte des Urheberrechts*. Berlin. Duncker-Humblot, 2012. 17–18. pp.; Jakab: 94–102. pp.

¹⁸ C.Hesse: „Hogy egy gondolatot mint egy darab tényleges tulajdont tekintsünk, vallja Fichte, valamilyen megkülönböztető jellemzővel kell felruházni, úgy, hogy megengedi egyetlen személynek, és csak neki, hogy magáénak ismerje el.”

¹⁹ Florian Vogel: *Urheber- und Erfinderrechte im Rechtsverkehr*. Ebelsbach, Aktiv Druck Verlag GMBH, 2004. 53–55. pp.

harc a reformkorban indult el. E küzdelem kiemelkedő alakja Toldy Ferenc. Ő fogalmazta meg először az írói tulajdon ismervét: „Mindaz, amit saját, akár belső tehetségeinkkel, akár külső eszközeinkkel, idegen jogok sérelme nélkül szerzünk, elidegeníthetetlen, igaz tulajdonunk, birtokunk.”²⁰

A jogi szabályozás szükségességét a művek utánnomásának a gyakorlata kényszerítette ki. Állítólag Takács Ádám, református lelkész hívta fel a Helytartótanács figyelmét arra, hogy „a halotti beszédeit kiadó Paczko pesti nyomdász munkáját megbecstelenítve, Landerer nyomdász az egész kötetet utánnomta...”²¹ Ennek hatására az utánnomás tárgyában keletkezett királyi pátens 1793-ban léptették hatályba az osztrákok. A pátens a belföldi utánnomást büntette, a szerző részére kártérítést állapított meg. A külföldön megjelent és belföldön utánnomott könyvek védelmére nem vonatkozott, viszont kiterjesztette a védelmet az író jogutódjára. Az 1794-ben kiadott pátens már a kölcsönösséget is rögzítette Ausztria és Magyarország között, azaz büntetni rendelte az Ausztriában kiadott könyvek Magyarországon történt utánnomását és fordítva.

E pátensek ugyan lehetőséget adtak arra, hogy a szerzői jog egyfajta védelemben részesüljön, azonban tartós megoldást Magyarországon nem eredményezhetett. Egyrészt hiányzott az a jogtudományi háttér, amely a szellemi tulajdont ténylegesen védelemben tudta volna részesíteni. Másrészt még élt az előzetes cenzúra intézménye, amely alapjaiban akadályozta meg a gondolatok szabad közlését.

Toldy Ferenc²² kezdeményezésére a Kisfaludy Társaság kísérletet tett a kérdés törvényi rendezésére. A Társaság által elkészített tervezetet Szemere Bertalan dolgozta át. Ezt 1844. szeptember 23-án mutatta be az Országgyűlés kerületi ülésén. A Karok és Rendek Táblája, majd a Főrendi Tábla is elfogadta Szemere tervezetét. A javaslatot mint országgyűlési határozatot terjesztették az uralkodó elé, azonban az nem került szentesítésre. Talán azért, mert az örökös tartományok számára még nem volt kész egy hasonló tartalmú jogszabály.²³

²⁰ Nótári Tamás: *A magyar szerzői jog fejlődése*. Lectum, 2010.

²¹ Kelemen Mór: *Adatok az írói tulajdonjog hazai történelméhez*. Budapesti Szemle, 1869. XIV. 311. p.

²² „Ezen tulajdont, mely utánnomás által szokott sértetni, egyikének tekintem a természetjogon alapult tulajdonjogoknak. Mert ha mindez, mit saját tehetségünkkel, idegen jogok sérelme nélkül szerezzünk, elvehetetlen igaz tulajdonunk...” Toldy Ferenc: *Beszéd egy írójogi törvény ügyében*. In: Toldy Ferenc irodalmi beszédei. 1834–1872. Budapest, 1888. 2: 304. p.

²³ A szerzői jog jogi szabályozásának történetére német területen lásd: Elmar Wadle: *Beiträge zur Geschichte des Urheberrechts*. Berlin, Duncker-Humblot: 2012.; Florian Vogel: *Urheber- und Erfinderrechte im Rechtsverkehr*. Ebelsbach, Aktiv Druck Verlag GMBH, 2004.

Javaslatának preambulumban Szemere a következőkkel indokolta a szerzői jognak törvényi védelemben részesítését: „Tudomány s művészet, kivált korunkban, tartozván az álladalmak életének s jóllétének nagy föltételei közé s mi meglévén győződve a felől, hogy sem egyik, sem másik kedvvel s szorgalommal nem fog míveltetni, ha a közültök szerzett igaz jogok törvényes oltalomban nem részesíttetnek...”²⁴

A Szemere féle tervezet elsőként rögzítette: „Munkáját akár egészen, akár részenként, nyomtatás, könyomás s metszés vagy bár mi erőművezet útján kiadni kizáró eredeti joggal, éltében csak az író bír.”

Ezzel Szemere kizárólagos rendelkezési jogot biztosított volna a szerző számára saját műve felett. Ez a rendelkezési jog mind az élők közötti, mind pedig a halál esetére szóló rendelkezést magába foglalta. A szerzőnek joga volt élők között kötött szerződésben művének kiadási jogát a kiadóra átruházni, s joga volt halála esetére végrendeletében rendelkezni arról, hogy szellemi alkotására vonatkozó fent említett kizárólagos jogot kire ruhazza át.²⁵

A kor viszonyai között figyelemre méltó a javaslatnak a szerzői joggal védett szellemi termék öröklésére vonatkozó rendelkezése. Amennyiben a szerző életében nem rendelkezett művéről, akkor a szerzői alkotást megillető jogok a szerző törvényes örökösének járt, de Szemere a törvényes örökösök közé az öröklési jogot ebben a korban kizárólagosan meghatározó szokásjoggal ellentétben – a túlélő házastársat is beszámította.

„Ha az író végrendelet nélkül hal meg, munkája kiadhatásának teljes joga, az ingó keresményekbeni örökösödésről szóló törvények értelmében, pusztán le s föl ágazó vérszerinti örökösire s illetőleg hitvestársára száll;”

Ez azt jelentette, hogy az ingó dolgok esetében – végrendelet hiányában –, a törvényes gyermekeket, mégpedig fiúkat, leányokat fejenként egyenlő arányban illette meg az öröklési jog. Lemenők hiányában, mivel szerzett ingó jószágról volt szó, a túlélő házastárs volt az örökös, házastárs nem létében a törvényes felmenők, illetve az oldalág lépett be örökösként.²⁶

²⁴ Balogh: 167. p.

²⁵ „E jogát az író, a törvény korlátai közt, ajándék, eladás s egyéb mód által, rövidebb s hosszabb időnként átruházhatja másra is, ...” in: Balogh: 170. p.

²⁶ Nánásy Benjamin: *A magyar polgárnak törvény szerént való rendes örökösse*. Pest, 1799.; Czövek István: *Magyar hazai polgári magános törvényről írt tanítások. II.* Pest, 1822.; Frank Ignác: *A közigazság törvénye Magyarhonban. I.* Buda, 1845., E kérdés kapcsán meg kell jegyezni, hogy a szakirodalom Szemere javaslatának e szakasza alapján kiemeli, hogy Szemere a túlélő házastársnak tulajdonjogot és a rendi magánjog gyakorlathatól eltérően nem haszonélvezeti jogot biztosít. Azonban Szemere a javaslat szövegében kifejezetten „ingó keresményekbeni örökösödésről” beszél, ez pedig a rendi

A javaslatnak ez a rendelkezése bizonyítja, hogy Szemere a jogi védelemben részesített szellemi alkotást *a szerző tulajdonának* tekintette. Ez az angol, francia, német szakirodalomból ismert szubjektív álláspontot tükrözte. Ezt azért fontos hangsúlyozni, mert a magyar joggyakorlatban ezzel elfogadottá vált a fontos álláspont, hogy a szerző tudományos vagy irodalmi műve, „szellemi alkotása”, mint a szerző saját, egyedi dolga a szerző kizárólagos tulajdonát képezi.

Ennek a szellemi tulajdonnak azonban két vonatkozásban eltér a szerkezete a fizikai értelemben vett dolog tulajdonjától. A szellemi tulajdon tartalma nem bővíthető a végtelenségig, bár a szerző saját művét korlátozás nélkül módosíthatja, változtathatja mindaddig, amíg a sokszorosításra vonatkozóan szerzői jogát át nem adja a kiadónak. Ezért alakult ki az a gyakorlat, hogy a szellemi tulajdon védelme esetén az időben később megszületett törvények mintegy taxatív felsorolását adták annak, hogy milyen szellemi alkotásoknak biztosítják a jogi védelmet.²⁷ A bírói gyakorlat ugyanakkor a szerzői jogi védelmet Magyarországon általános értelemben biztosította, azaz minden szellemi alkotásra kiterjesztette, még akkor is, ha a törvények azt nem nevesítették.²⁸

A másik korlátja ennek a tulajdonjognak, hogy időben korlátozott. A szerzői jogi védelem ugyanis a kontinentális és az angolszász joggyakorlatban egyaránt a szerző életére és halálát követő, törvényben pontosan meghatározott ideig terjed. Szemere javaslatában ez a védelmi idő 50 év volt. Ez jelentősen eltért a Nyugat-Európában ebben az időben létező joggyakorlattól.²⁹

kor szokásjogi rendszerében gyerekek nem létében egyértelműen a túlélő házastárs öröklési jogát jelenti. Ebből fejlődött ki a polgári korban a túlélő házastárs örökösödési joga nemcsak ingó vagyron, hanem ingatlan jószág vonatkozásában is.

²⁷ Szemere javaslata: I. fejezetében az írói művekről rendelkezik, a II. és IV. fejezetében a színművekről, a zeneművekről és a rajz és festészeti művekről. in: Balogh.; Az 1884: XVI. tc. I. fejezete az írói művekről szól, majd a II. és VI. fejezetekben rendelkezik a zeneművekről, a színművek, zeneművek és zenés színművek nyilvános előadásáról, a képzőművészet alkotásairól, a föld- és térképek, a természettudományi, mértani, építészeti és más műszaki rajzok és ábrákról, végül a fényképekről. Az 1921:LIV. tc. szól az írói művekről, majd a zeneművekről, a színművek, zenés színművek és zeneművek nyilvános előadásáról, a képzőművészet és az iparművészet alkotásairól, a szövegképek (illusztrációk), térképek, földrajzi, helyrajzi (topográfiai), építészeti, mérnöki és más műszaki, valamint tudományos vonatkozású tervek, rajzok, ábrák, vázlatok és plasztikai művekről, fényképezési művekről és mozgófényképezési művekről. Magyar Törvénytár. Budapest,

²⁸ Balás: 678. p.

²⁹ „3.§. Az írónak s általa jogutódainak kizáró joga, ha csak a törvény világos kivételt nem tesz, az író halála után mindig 50 év múlva szűnik meg.” v. ö. Balogh, Mezei

A szabadságharc leverése után az Osztrák Polgári Törvénykönyvet hatályba léptető 1852. évi novemberi pátenssel együtt léptették hatályba az 1846. évi osztrák pátenszt, amely az örökös tartományokra vonatkozóan szabályozta a szerzői jogot. Ez volt hatályban Magyarországon is 1861-ig, az ITSZ megfogalmazásáig. Az 1846. évi pátens tulajdonjogot biztosított a szerzők számára, a védelmi időt 30 évben állapította meg.³⁰

Az ITSZ azon rendelkezésének, amely az ész szüleményeinek védelméről szólt, ez volt a történeti előzménye. Valljuk meg, az ITSZ egy mondatos rendelkezése szinte semmit sem mond, sem arról nem nyilatkozik, hogy tulajdonnak tekinti e a szerző által alkotott egyedi szellemi műveket, sem arról, miként szabályozza az utánnomás kérdését, sem annak öröklési jogi jellegéről. Ugyanakkor azt hangsúlyozni kell, hogy „az ész szüleményei” megfogalmazás sokkal tágabb értelmezést tett lehetővé a jogi védelem alá vonható szellemi alkotások közül, mint a Szemere-javaslat. Ennek taxatív felsorolása korlátot szabott annak, hogy a jog milyen szellemi alkotásokat von védelmi körébe.

A kiegyezés után szükség volt arra, hogy az ITSZ egy mondatos szabályozásán túl részletesebb normáit adja az országgyűlés a szellemi alkotások védelmének.

Ez azért vált fontossá, mert az 1848. évi XVIII. tc. rendelkezett a sajtószabadságról, amely Magyarországon megszüntette a cenzúrát. Ahogy a törvény 1.§-a kimondta: „gondolatait sajtó útján mindenki szabadon közölheti.” S ugyanezen törvény lehetővé tette a lapkiadást és a nyomda felállítását. Mindkettőt kaució letételéhez kötötte. Bevezette a cenzúra helyett az utólagos felelősségrevonást, amely azt jelentette, hogy ha valaki sajtóvétséget követett el, akkor esküdszéki eljárás keretei között felelősséggel tartozott az általa nyilvánosságra hozott véteért. A fokozatos felelősség körében először a szerzőt, majd a szerkesztőt, ezt követően a kiadót, s végül a nyomda tulajdonosát lehetett felelősségre vonni.

Az 1848. évi XXX. tc. pedig a színházak felállításáról rendelkezett, s biztosította, hogy a színműveket szabadon elő lehessen adni.

A sajtószabadság, a nyomdaalapítás lehetősége, a színházak szabad működése szorosan összefüggött a szellemi alkotások védelmével. A bírói gyakorlat megfelelő jogszabály hiányában képtelen volt kezelni az egyre gyakrabban előforduló jogsértéseket. A megoldást a készülő kereskedelmi törvényben látták. A törvény azonban a szerzői jog terén elmaradt a várakozástól. Az 1875. évi XXXVII. tc. a kereskedelmi ügyletek között mint speciális szerződést szabályozta a kiadói jogügyletet.³¹ Ez rendelkezett arról, hogy „*azon ügylet, mely*

³⁰ Mezei. 8. p.

³¹ Magyar Törvénytár, 1875: XXXVII. tc. 515.§–533.§

által valaki (a kiadó) kész vagy készítenő irodalmi, műszaki vagy művészeti munka többszörözésére, közzétételére és forgalomba helyezésére a szerzőtől vagy ennek jogutódaitól kizárólagos jogot szerez, kiadói ügyletnek tekintik.” Ha ezt a rendelkezést összehasonlítjuk a Szemerejavaslat első szakaszával, könnyű megállapítani, hogy míg a javaslatban Szemere az író jogaként határozta meg, hogy munkájával életében mit szeretne csinálni, addig a kereskedelmi törvény, éppen a kereskedelem biztonsága miatt, a kiadó oldaláról szabályozta a kérdést és a kiadónak adott kizárólagos jogot egy-egy szellemi alkotás sokszorosítására. Így a kereskedelmi törvény teljes egészében materiális, anyagi alapokra fektette a szellemi alkotások védelmének szabályozását.³²

A fellendülő irodalmi–szellemi élet képviselői nem elégedtek meg a törvényben szabályozott lehetőségekkel, s ennek lesz köszönhető, hogy a Kisfaludy Társaság és a Magyar Tudományos Akadémia bizottságot hozott létre egy tervezet kidolgozására. A bizottság Arany Lászlót kérte fel a tervezet megszövegezésére, aki a Budapesti Szemlében tette közzé javaslatát. Ennek a munkának az átdolgozásával készült el az 1884. évi XVI. tc. a szerzői jogról.

E törvény rendelkezéseit tekintve sokban hasonlít a Szemere féle javaslat-hoz. Megerősíti a szerző kizárólagos jogát, biztosítja, hogy a szerző életében és halála esetére is rendelkezési joggal bírjon szellemi terméke fölött, szabályozza a szerzői jog öröklését.³³

Külön kell említést tenni a szerzői jog megsértéséről. Szemere ezt „álkiadásnak” nevezte, és taxatív felsorolását adta azon cselekedeteknek, amelyek e körbe vonhatók voltak. [12–13.§§]

Az álkíadást elkövetők büntetéséről pedig úgy rendelkezett: „Minden, ki az e törvénycikkelyben körülírt jogot vagy kiadással, vagy olyan cselekvéssel

³² A 19. század utolsó harmadában Magyarországon hasonló jogi-dogmatikai kérdésekről vitáztak, mint Nyugat-Európában a 18–19. század fordulóján.

³³ 1884: XVI. tc. 1.§ „Az írói mű gépi többszörözése, közzététele és forgalomba helyezése, a jelen törvény által meghatározott védelmi időn belől, a szerző kizárólagos jogát képezi. 3.§. A szerző joga szerződés, vagy halál esetére tett intézkedés által másokra is – akár korlátlanul, akár korlátolva – átruházható. Ilyen intézkedés hiányában a szerző joga törvényes örökösire száll át. 11.§...a védelem, melyet jelen törvény a szerzői jog bitorlása ellen biztosít, a szerző egész életére és annak halála után még 50 esztendőre terjed.” v. ö. Kolosváry: „Hogy írói mű alatt mit kell érteni? a törvény nem határozza meg, ami különben a fogalom meglehetősen tisztasága és közönséges értelme mellett legfeljebb csak akkor okoz nehézséget, ha az írói mű jellege és a képzőművészeti alkotás jellege valamely szellemi műnél együttesen előfordulván, kérdés, hogy írói műről vagy képzőművészeti alkotásról van-e szó? Általában véve írói mű alatt minden olyan szellemi alkotást kell értenünk, mely szóval vagy jegyekkel (írásjegyekkel, hangjegyekkel) nyilvánított, tehát írásba foglalható s rendesen írásba is foglaltatik.” 234. p.

sért, melly e törvény által álkiadásnak tekintetik, a nemzeti múzeum javára esendő s 600 pftig terjedhető pénzbüntetéssel sújtatik, ezen felül még a jogbirtokos kárának teljes megtérítésére is köteleztetvén.”³⁴

Ezzel szemben az 1884. évi XVI. tc. már a szerzői jog bitorlásáról beszél: „Az írói műnek gépi többszörözése, közzététele és forgalomba helyezése, ha az a jogosult beleegyezése nélkül történik, a szerzői jog bitorlásának tekintetik és tilos.” Ezt követően e törvény is taxatív felsorolását adja azon tetteknek, amelyek a bitorlás körébe vonhatók.

A bitorlás elkövetőjét a törvényben megfogalmazottak szerint büntetik: „A ki szándékosan vagy gondatlanságból a szerzői jog bitorlását képező cselekményt követ el, ezen vétségért a szerzőnek, vagy jogutódának nyújtandó kártérítésen felül, 1000 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetik.”

A kettőt összehasonlítva megállapítható, hogy a szerzőnek nyújtott teljes kártérítés mellett pénzbüntetéssel fenyegetik a szerzői jog bitorlóit. Az 1884. évi törvény az engedély nélküli sokszorosítás példányainak az elkobzását is elrendelte.

Ennek a törvénynek a módosítását részben a hazai bírói gyakorlat, részben a nemzetközi joggyakorlat kényszerítette ki. Szükségessé vált a 19–20. század fordulóján, hogy a szerzői jogot az egyes államok között kötött nemzetközi egyezményekben rendezzék. Így jött létre az ún. berni egyezmény 1886-ban, amelyet Magyarországon az 1922. évi XIII. tc.-kel cikkelyeztek be. Ezt egészítette ki a római egyezmény 1908-ban (1931: XXIV. tc.).

„Amennyiben az egyezmény a szerző javára olyan jogot biztosít, amelyet valamely ország hazai törvénye nem ismer, akkor ez az ország a külföldi művekre az egyezmény rendelkezését tartozik alkalmazni, amikor is ily esetben a külföldi művek nagyobb védelmet élveznek a hazai műveknél.”³⁵

Ezért módosította az országgyűlés az 1886. évi törvényt, és jött létre az 1921. LIV. tc., amely változatlanul nem határozta meg pontosan, mit kell írói mű alatt érteni, ugyanakkor pontosan felsorolta a szerzői jog bitorlásának eseteit és szabályozta annak jogkövetkezményét.

„Aki a szerzői jogot szándékosan vagy gondatlanságból bitorolja, vétséget követ el és nyolcvanezer koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő; továbbá tartozik a bitorló a sértettnek vagyoni és nem vagyoni kárért megfelelő pénzbeli kártérítést (elégtételt) adni. A kártérítés összege a bitorló gazdagodásánál kevesebb nem lehet.”(1921. LIV. tc. 18.§)

³⁴ Balogh: 171. p.

³⁵ Alföldy: 475. p.

A szerzői jogi védelmet, annak tartalmát, kiterjedését maga a Kúria joggyakorlata fejlesztette, s monda ki: „szerzői jogi védelemben csak olyan művet lehet részesíteni, amely alkotójának önálló, egyedi, egyéniségét magán viselő munkája. [Kúria P.I. 277/1930,1634/1934]

A törvény a védelmet a nyilvánossághoz köti. Mit kell nyilvánosság alatt érteni? A nyilvánosság fogalmát szerzői jogi értelemben részben a jogirodalom, részben pedig a bírói gyakorlat alakította ki.

„Nyilvános előadás fogalma alá esik – szerzői jogi szempontból – az az előadás, amely a családiasság és háziasság körén túlmegy, s ez esetben az előadást nyilvánosnak kell tekinteni akkor is, ha az előadáson való részvétel nem is volt belépődíjhoz kötve és ha a személyek bizonyos körére volt korlátozva.”³⁶

A szerzői jogok vonatkozásában a római egyezmény kimondta, hogy „a sajtóban megjelent szépirodalmi és tudományos cikk átvétele feltétlen tilalom alatt áll.” Ez egyértelművé tette, hogy ha valaki tudományos kutatásainak eredményét nyilvánosságra hozta, a nyilvánosságra hozatal pillanatától kezdve közölt eredményei törvényi védelmet élveztek. Azt másnak átvenni, közölni már nem lehetett, mert ezzel megsértette a szerző eszmei tulajdonhoz való jogát, a törvény rendelkezése szerint bitorlást követett el.

Visszatérve Szent-Györgyi Albert esetére megállapítható, hogy 1932-ben, amikor plágiumot „kiált”, Magyarországon az 1921. évi LIV. törvény van hatályban, ami a szerzői jogi védelemre vonatkozott. Magyarország 1886-ban csatlakozott a berni nemzetközi egyezményhez, 1931-ben pedig a római egyezményhez, melyek nemzetközi szintéren biztosították a szellemi alkotások védelmét. Ez azt jelentette, hogy C. G. King professzorra nemzetközi szintéren ugyanazok a szabályok vonatkoztak, mint Szent-Györgyre Magyarországon.

Az előadás elején a történetet ott szakítottam meg, hogy Joe Svirebely levelét követően King 1932. március 15-én válaszolt ösztöndíjasának, amely szerint még nem azonosította a C vitamint. Ugyanakkor 1932. április 1-jén egy tudományos cikket közöl a Science magazinban, április 5-én a New York Timesban is megjelenteti, hogy megtalálta a C-vitamint. Amikor Szent-Györgyi azt mondja ösztöndíjasának, hogy tájékoztassa professzorát kettejük kutatómunkájának eredményéről, 1932. március 18-án, még azelőtt, hogy a New York Times közölte volna King bejelentését, Szent-Györgyi a magyar orvosi társaság ülésén azt nyilatkozta: „nyilvánosság előtt először mondjuk ki, hogy a hexuronsav egyenlő a C-vitaminnal.” A nyilvánosságra hozatal nem kifejezetten valamilyen tudományos folyóiratban vagy más időszaki sajtóban való megjelentetést kíván meg. A Rockefeller Alapítvány hivatalnokának naplója

³⁶ v. ö. Kúria P.I. 980/1928. Grill-féle új Döntvénytár. 1928. Budapest, Grill.;

szerint: 1932. március 24: Szent-Györgyi bejelentette, hogy megtaláltuk a C-vitamint, majd 1932. április 16-án Szent-Györgyi bejelentést tett a Nature-höz, amelyben kísérleteit is leírta, hogy a hexuronsav azonos a C-vitaminnal.³⁷

Azt nem lehet tagadni, hogy a Science-ben időben korábban történt meg a bejelentés, hogy a hexuronsav azonos a C vitaminnal. Azonban abban igaza volt Szent-Györgyinek, hogy ez a cikk nem tartalmazott mást, mint amit Svirbely levelében leírt, azonban a kísérletek leírását és az ezzel összefüggő eredményeket a levél nem tartalmazta.

Az elsőség így Szent-Györgyi Albertté, azonban a tudományos közvéleményt ez még nem győzte meg. Ha a C. G. King által a Science magazinban közölt tanulmányt elolvassuk, abból megállapítható, hogy az semmi mást nem tartalmaz, mint amit Svirberly levelében megfogalmazott, azaz egy pusztá állítást. Azt a kutatási folyamatot, amelyet Szent-Györgyi megismételtetett ösztöndíjasával, csak Szent-Györgyi közölte a Nature-ben.

Van még egy kérdés, amire a történet kapcsán röviden utalni kell. A szellemi alkotásoknak a szerzői jogon túl van egy másik területe is, melyet Szent-Györgyi korában szabadalmi jognak, ma tágabb értelemben iparjogvédelemnek nevezünk. „A szabadalmi jog, másképpen a találmányokon való szerzői jog, szintén a személyiség védelmének kiegészítése. [...] A szabadalmi jognak minden iparilag értékesíthető új találmány lehet tárgya.”³⁸ Jogi szabályozása ennek a jogintézménynek is hosszú utat járt be, témánk szempontjából az 1895. XXXVII. tc. releváns. Itt is érvényesültek a nemzetközi szerződések, amelyek King és Szent-Györgyi professzorokat egyaránt kötötték.

Miután az elsőség kérdése hosszabb ideig nem dőlt el, King 1933-ban szabadalmi kérvényt terjesztett elő, amit azzal utasítottak el: „Nem a fellebbezők fedezték fel elsőként, illetve állították elő tiszta formájában a hexuronsavat, amely azonos a C-vitaminnal. Nem ők fedezték fel, hogy a C-vitamin a skorbut specifikus gyógyszere. A fellebbezők ugyanakkor azt állítják, hogy találmánynak kell tekinteni azt a felfedezést, miszerint a hexuronsav azonos a C-vitaminnal. Ha ez az anyag még nem lett volna ismert, amikor a fellebbezők izolálták, állításukat nem lehetne kétségbe vonni. Ők azonban egy olyan anyagot állítottak elő, amit Szent-Györgyi publikációiból már ismert a szakma.”³⁹

Az előadás célja az volt, hogy bemutassam, a jog tudománya milyen módon tud segíteni a tudományos eredmények védelmében. A 21. században, amikor

³⁷ R. W. Moss: 100–102. pp.

³⁸ Kolosváry 240. p.

³⁹ R. W. Moss: 105. p.

a tudományos eredmények minél gyorsabb közlésére „kényszerülnek” a kutatók, különösen fontos tudni, hogy a jog a maga eszközeivel védeni tudja egy-egy kutató szellemi tulajdonát, de ehhez a tudományos élet szereplőinek az erkölcsi hozzáállása is szükséges. Nem szabad elfelejteni, hogy a legfontosabb, ha az erkölcsi normákat tartják be az emberek, mert annak megsértését, a jog eszközeivel megelőzni nem, csak utólag orvosolni lehet.